

oprecht Christen terug naar de vroegere toestanden. Zoo blijft God werken. Wij mogen niet blijven stilstaan bij de Hervorming, alsof dat het laatste werk was, dat God in de wereld heeft verricht. Hij werkt tot nu toe en Hij blijft werken, totdat de Gemeente als een reine bruid aan haar Bruidegom kan worden voorgesteld.

Wij achten het noodig, deze beschouwing vooraf te laten gaan aan de herinnering van het leven van Calvijn, omdat we hem anders niet verstaan. Vergeten we, van welken tijd hij een kind was, dan krijgen we den indruk, dat hij heerschzuchtig was, streng, wreed zelfs. En zien we hem in de lijst van zijn tijd, dan is die heerschzucht en strengheid niets anders dan een verteerd worden door den ijver voor de eere Gods. Zonder kennis van zijn tijd staat de Hervormer vóór ons als een dwingeland, gelijk hij dikwijls is genoemd; beschouwd in het rechte licht is hij een groot ijveraar voor God en Zijn dienst, zooals hij zich dien voorstelde.

Maar dan valt meteen een verzachtend licht op de ketterijacht van Rome. „Het is de plicht der overheid,” zoo leerden de rechtgeleerden in Calvijns dagen, „ misdaden tegen den godsdienst evenzeer te straffen als die tegen den staat. Zullen wij een dief hangen, die ons van onze beurs berooft, en niet den ketter, die ons berooft van den hemel?”

Dat degene, die goddelooze leeringen verspreidt, uit de gemeente moet worden verwijderd, is Bijbelsch; wie daarbij kerk en staat vereenzelvigt, moet komen tot het gevolg, dat de ketter moet worden gedood. Ketterij en valschen godsdienst uit te roeien is plicht der overheid, dat heeft ook de Nederlandsche geloofsbelijdenis in art. 36 te allen tijde geleerd, en eerst enkele jaren geleden is dat artikel buiten werking gesteld. Wie dat in het oog houdt, heeft vrede met den brandstapel van Servet, al betreurt hij, dat de Christenheid gedurende zoovele eeuwen Christus niet beter heeft begrepen.

Na deze lange inleiding, noodig om Calvijn op de rechte waarde te schatten, gaan we over tot zijn levensgeschiedenis.

(Wordt vervolgd.)

Wie opmerkt, hoe in onzen tijd letterlijk „van vele boeken te maken geen einde is,” die vraagt zich onwillekeurig wel eens: hoeveel blijvends is nu bij al dat werk? Wat zal er na jaren nog van gelezen worden?

Die vraag is gewettigd; waarlijk niet alleen met het oog op het bedroevend slecht, snel tot vezels verterend papier, waarop tegenwoordig zooveel wordt gedrukt.

Voor hen, die vreezen mochten, dat ten slotte heel de wereld een groot boekenmagazijn zou worden, is het goed eens een blik te werpen op de vroegere eeuwen, toen er ook veel geschreven werd. Verbazend — en voor schrijvers min bemoedigend — is het, hoe weinig uit die dagen in de onze nog gelezen wordt, ja den meesten onzer ook maar bekend is. Van heel den overvloed, in de 18de eeuw b.v. uit onzen letterkundigen hemel gegoten, zijn nog maar enkele bezinkselen — de goede en kostelijke — gebleven. Al 't andere is feitelijk „weg” — meestal voor goed. En meestal is dat maar goed ook. Wie leest nog Pels, Bruyn en Feitema?

In andere landen is het al evenzoo. De tijd schift. Het meeste valt door de zeef, maar gelijk Goethe zegt:

„Das Aechte bleibt der Nachwelt unverloren.” D. i.: Het werkelijk deugdelijke blijft wel voor het nageslacht bewaard.

In Engeland is, gelijk bij ons, het tijdperk tusschen 1600 en 1700 een der glansrijkste in de letterkunde. Vraagt men echter welke schrijvers uit dien tijd nog

algemeen in Engeland bekend zijn en gelezen worden, dan moet het antwoord luiden: slechts drie, Shakespeare, de „Dramatist;” Milton, de dichter van „Het Paradijs verloren,” en Bunyan, de schrijver van „De Pelgrimsreis.”

Over den tweeden dezer drie grooten, over Milton, wiens 300ste geboortedag in 't vorig jaar viel, willen we een oogenblik spreken.

John Milton, geboren 9 Dec. 1608 te Londen, was de zoon van een vader, die om zijn overgang tot het Protestantisme onterfd werd, doch als advocaat in goeden doen kwam. Na een degelijke school te hebben doorlopen, studeerde John met het beste gevolg te Cambridge. Van zijn plan om predikant der Engelsche Staatskerk te worden, zag hij echter af.

Reeds vroeg openbaarden zich Miltons dichterlijke gaven. Op zijn 21ste jaar schreef hij den beroemden zang op Christus' geboorte. Drie jaar later ging hij met zijn vader wonen in een landelijke streek, wier schoonheid een indruk op hem maakte, blijkbaar o.a. in ettelijke dramatische stukken uit dien tijd.

Hij besloot nu het buitenland te bezoeken en daar beroemde mannen te ontmoeten. Te Parijs maakte hij kennis met onzen Hugo de Groot, destijds Zweedsch gezant aldaar. In Italië bezocht hij Galilei, den grooten sterrenkundige, die toen als slachtoffer der dom-drieste Inquisitie gevangen zat. De lof, in Italië aan Miltons gedichten gegeven, wekte in hem de overtuiging, dat „door vlijt en ijverige studie hij in staat zou zijn iets na te laten, zóó geschreven, dat volgende tijden het niet zouden laten verloren gaan.” Schoon bewust, dat hij zeer velen overtrof, achtte hij toch zonder groote vlijt en arbeid het geven van iets degelijks onmogelijk. Vandaar ook zijn spreken van „het verachten van genoegens en het leiden van een arbeidzaam leven.”

In Engeland teruggekeerd, ging hij dan ook aanstonds hard aan het werk, en wel — vreemd genoeg — aan het schoolmeesteren, met het doel om het onderwijs te hervormen. Tegelijk echter wierp hij zich met ijver en heftigheid in den staatkundig-kerkelijken strijd, die toen ontbrandde, en ten slotte koning Karel I het hoofd kostte. Milton koos partij tegen de staatskerk en voor de Puriteinen, en liet zich niet onbetuigd, gelijk zijn karakter dat meebracht.

In 1643 huwde hij mejuffrouw Powell. Huiselijke twist was oorzaak, dat zij hem spoedig verliet, waarop Milton een betoog schreef voor de vrijheid van echtscheiding. Gelukkig echter kwam het weer tot volkomen verzoening.

Noch de beroering binnen, noch die buitenshuis, kon echter Milton beletten zijn letterkundige kracht te ontwikkelen. Terwijl de opstand in vollen gang was, en de burgeroorlog in het land woedde, vond hij tijd een verhoog te schrijven over het recht van een ieder om vrijelijk te laten drukken wat hij goedgevond. Tevens gaf hij een bundeltje gedichten, meest Latijnsche, maar waarin in het Engelsch het beroemde L' Allegro en Il Penserò voorkomen.

Na de onthoofding van koning Karel, werd Milton Latijnsch secretaris van den staatsraad en kwam in aanraking met Cromwell, den Protector of het hoofd der Engelsche Republiek. Hij schreef nu twee verhandelingen, die beide ten doel hadden, hetgeen onlangs gebeurd was bij het optreden der Republikeinen, te verdedigen o.a. tegen Salmasius, een Leidsch professor, die de zaak des konings en der monarchie had bepleit. Had deze geleerde voor zijn werk f 1200 van Karels zoon ontvangen, Milton ontving f 12000, maar „geen der stukken (in het Latijn geschreven) was het geld waard.” Weerzijds was men fel en bitter, al kende men elkaar persoonlijk niet. Salmasius schijnt Miltons blindheid kort daarop als een straf beschouwd te hebben, en Milton verblijdde zich, dat hij de dagen zijns tegenstanders verkort had, die spoedig daarna stierf.

Omstreeks 1652 of '53 werd Milton volkomen blind. Hoe bitter dat ook voor hem zijn mocht, en hoe diep hij het voelde, wij danken daaraan, dat hij zich weer tot de dichtkunst wendde en het „Paradijs” schiep.

Reeds lang had Milton over het ondernemen van een groot werk nagedacht. Thans dreigden de loop der staatszaken en het herstel van het oude koningshuis het werk, dat hij met ijver was begonnen, te doen staken. (Het rustte toch al telkens een half jaar, wijl Milton meende, dat hij in de lente en den zomer minder goed werkte.) Zijn staatkundige geschriften waren oorzaak, dat hij, al was er ook een „besluit van vergetelheid” uitgevaardigd, toch niet geheel daardoor vrij uitging. Zijn „Defence,” vroeger geschreven, werd door den beul verbrand en tegen hem een vervolging ingesteld. Doch een vriend bewerkte, dat Milton na zeer korte gevangenschap weer werd losgelaten.

Zijn eerste vrouw was nu zeven jaar geleden gestorven, hem drie dochters nalatend. De tweede vrouw overleed spoedig. Hij hertrouwde, doch zeer ongelukkig. De derde vrouw was een echte stiefmoeder voor zijn kinderen.

Te Londen teruggekeerd, deed hij zijn meesterwerk „Het Paradijs verloren” het licht zien. 't Had hem minstens 12 jaar arbeids gekost. Als loon in geld kreeg hij voor dat ontzaglijk werk . . . zestig gulden! Waren 4000 exemplaren verkocht, dan zou hij nog f 240.— krijgen. Nu meene men niet, dat die geringe som minachting van het werk beduidt. De 17e eeuw was geen „lezende eeuw.” Lezen was geen mode; zelden las iemand voor zijn genoegen. Studeeren stond niet deftig! Van 1630—1670 waren niet meer dan 1000 ex. van Shakespeare verkocht. Milton bracht het in 12 jaar tot 3000. Toch werd het copierecht van zijn werk verkocht voor . . . f 300.—!

In het „Paradijs” spreekt Milton met diep gevoel over zijn blindheid. Daarop wordt ook vaak gezinspeeld in „Samson Agonistes,” dat in 1670 verscheen, en over Simson handelt. In 't zelfde jaar gaf hij het „vervolg” op „Het Paradijs verloren,” namelijk „Het Paradijs herwonnen,” welk laatste hij zelf, maar ook hij alleen, boven het eerste stelde.

Miltons taak liep ten einde. In 1674 bezweek hij aan de jicht, bijna 66 jaar oud. Hij had in een leven vol moeite en strijd zijn gaven besteed, Gode ter eer, en, zij 't ook niet zonder gebreken, als een Christen zijn werk volbracht. Veel was hem gegeven; hij heeft er mee gewoerd tot het laatste.

Zooveel over Miltons leven. Over zijn werken zelf hopen we nader te spreken. Voor hen, die met Milton willen kennis maken, is 't natuurlijk het best hem in het oorspronkelijke te lezen, wat echter zeer grondige kennis van het Engelsch, ook van het oudere, vereischt. Zijn „Paradijs” is herhaaldelijk in onze taal overgezet. 't Eerst door Ds. Van Zanten. (Rijmloos, gelijk het oorspronkelijke, 10 boeken, 1728.) Uit later tijd hebben we in proza Schimsheimer, en de prachtige, rijmende vertaling van Ten Kate, in twaalf zangen, een heerlijk meesterwerk. Ten Kate heeft ook andere gedichten van Milton in onze taal overgezet.

A. J. HOOGENBIRK.

ALLERLEI.

Geen nachtluchtjes meer. — Het slaapt beter in donker, zeggen de geneeskundigen. Maar je wilt wel eens in den nacht weten, hoe laat het is, vooral als je in den vreemde in een hôtel slaapt, en op tijd moet opstaan. Best, heeft een Amerikaansch uitvinder gezegd; ik zal u helpen. Aan de groote klok in het hôtel heeft hij draadleidingen verbonden naar al de slaapkamers. Op 't einde van den draad is een kleine telefoon met een knopje, die je desnoods onder je kussen kunt leggen. Als je wakker wordt en je wilt den tijd weten, dan hou je den telefoon voor je oor, drukt op het knopje, en jawel, daar komen eerst twee slagen voor de uren, dan twee voor de kwartieren, en dan nog tien voor de minuten. Dat is 2 u. 40. Veel te vroeg nog om op te staan. Wel te rusten!

Draadlooze telefonie. — Zonder draadverbinding is dezer dagen gesproken tusschen den Eiffeltoren te Parijs, en de stad Melun, een afstand van tien uren gaans.

Herinneringen van mijn reis door Sicilië.

IV. Een Siciliaansche gids.

Vaak daalde ik, op mijn zwerftochten, de steile rotsen af tot de kust, om er zee-egels, schelpen, korallen, sponsen en allerlei ons onbekende zeeplanten te zoeken. Dan kwam er altoos een visscher op mij af, hetzij om mij tot een bezoek aan zijn grot uit te noodigen, hetzij om mij mede te deelen, dat het daartoe dien dag te onstuimig was, en ik liever op beter weer moest wachten.

Of ik al zeide, dat de grot mij vrij onverschillig was, en dat ik ongestoord wilde wandelen, het hielp niet, altoos sprak hij weer over zijn grot, en dong zelf telkens af op den prijs van zijn loon.

Had ik beter Italiaansch gekend, dan zou ik wat met hem gepraat hebben, en het viel hem, geloof ik, tegen, dat ik dit niet deed. Hij werd nl. steeds onvriendelijker, en vond, geloof ik, dat ik een terrein betrad, waar ik niets te maken had, als ik toch niet naar de grot wilde. Het beviel hem ook niet, dat ik niet een Engelsche of Duitsche was, want eene „Ollandese” kon hij met geen simpel woordje uit haar taal antwoorden — en dat staat, voor een gids, toch gekleed!

Met zijn makkers lag hij tegen de helling van eenige vooruitstekende rotsblokken en overzag het kleine be-gaanbare deel der kust, alsof dat hun eigendom was. In de nabijheid hoedde dagelijks een herder zijn kudde geiten op de helling der bergen, en blies zijn fluit voor tijd-passeering, maar de hond blafte even vlijtig en joeg mij zóóveel schrik aan, dat ik mij niet gaarne in zijn buurt waagde. Honden ruiken den angst, dien sommige menschen voor hen gevoelen, zegt men, en ik was dus niet verwonderd, dat, op mijn komst, onmiddellijk des schippers hond met zijn herders-collega instemde, om mij die wandelingen te vergallen. Dit was geheel naar den zin van zijn baas, want mijn gebrek aan belangstelling voor zijn grot had hem te mijnen opzichte niet zeer welwillend gestemd. Hadden de heerlijke zee, en de rijke oogst aan de kust, mij niet verleid, ik had mij niet meer op het terrein gewaagd van den grotbewaker, en menschen, die de Sicilianen alleen bij geruchte kennen uit roof- en moordverhalen, zullen zich kunnen voorstellen, dat ik mij niet erg op mijn gemak voelde.

Toch is de bevolking niet kwaad. Integendeel, de menschen hebben een goedge, kinderlijke inborst, zooals allen getuigen, die geruimen tijd op dat eiland hebben vertoefd. Weliswaar hebben er bij elk volks- of kerkelijk feest bloedige gevechten plaats, maar dat is dan de uitwerking van bijzondere opwinding, meestal tengevolge van jaloezie.

De Sicilianen is steeds vol warme bewondering voor zijn schoone land, en vol eerbied voor de gedenkteeken en zijner geschiedenis. Hij kan dus niet vergeven, als men hem een paar „lire” weigert om een plekje te zien, dat hij, die zich zelden verplaatst, het belangrijkste punt acht van zijn eiland. Daar ik, die reeds heel wat grotten gezien had, deze meening niet scheen te deelen, had hij mij, als onverbeterlijk proza-mensch, aan zijn verachting prijs gegeven. Wij stonden dus eenigszins op vijandelijke voet tegenover elkander.

Maar . . . 't kan verkeeren! —

Het was plotseling zeer heet geworden. De fel-witte wegen weerkaatsten de brandende zon en een zoete wind joeg mij het poederig stof in de oogen. Geen wonder dus, dat ik thans verlangde naar de verkwikking van een boottochtje in de koele grot.

Een weinig beschaamd, dat ik nu eindelijk toch toegaf, trotseerde ik hondgeblaf en vijandige blikken, en sloeg